

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 46 Volume: 9 Issue: 46

Ekim 2016 October 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KAVRAMSAL AÇIDAN NARSİSİZM VE EĞİTİMDE NARSİSTİK KİŞİLİK CONCEPTUALLY NARCISSISM AND NARCISSIST PERSONALITY IN EDUCATION

Yavuz BOLAT*
Müjgan ÜLKER**
Cennet Göloğlu DEMİR***

Öz

Tarih içerisinde "Narsisizm" kelimesi ile ilgili pek çok kuramsal araştırmalar yapılmış ancak bu araştırmalar son otuz yılda artmıştır. Narsisizm kelimesi ilk psikoloji araştırmalarında insanın kişiliğini bulması için gerekli bir öge olarak görülmekteyken son araştırmalar bu kavramı bir kişilik bozukluğu olarak açıklamaktadır. Narsisizm hayatımızın içerisinde zayıf benliğimizi ortadan kaldıran bunun yerine mükemmeliyetçi kimliğimiz ortaya çıkararak her ortamda kendine hayran bırakılmasını isteyen bir kişilik bozukluğuna sebep olmaktadır. Bu kavramdan doğan narsistik kişilik bozukluğu; çok önemli, üstün ve eşi bulunmaz birisi olduğuna ilişkin yaygın bir duygu, beğenilme gereksinimi ve eşduyumu yapamama ile belirli bir kişilik bozukluğudur. Bu kişilik bozukluğu tanıyı koyabilmek için de pek çok objektif ve projektif test geliştirilmiştir. Narsizm ve narsistik kişilik bozukluğu, yazında ilk kez psikiyatri ve klinik psikoloji bilim dalları tarafından tanımlanmış olmasına rağmen, günümüzde örgütsel davranış ve yönetim alanları ile eğitim bilimlerinin araştırma konuları arasına girmiştir. Bu nedenle son yıllarda günlük hayatımızda narsizm kavramını daha çok duymaktayız. Ayrıca bu kavram üzerine yapılan pek çok kuramsal araştırma göze çarpmaktadır.

Literatür taramasına dayanan nitel bir eğitim araştırması olan bu çalışmada anahtar kelime yardımıyla literatür taraması yapılmıştır. Bu yöntemle ulaşılan kaynaklar, araştırmanın desteklenmesi ve sonuca ulaşmasında kullanılmıştır. Bu araştırma narsisizm, kişilik bozukluğu içerisinde narsistik kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluğunun nasıl oluştuğu, narsistik kişilik bozukluğu tespitinde kullanılan araçlar ile bu konu üzerinde yapılmış araştırmalar hakkında bilgi sunarken eğitim faaliyetlerinin ve eğitimin narsistik kişilik bozukluğu ile ilişkisini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, Narsistik Kişilik, Çocuk Narsizmi, Değerler Eğitimi, Eğitim Programları

Abstract

A lot of theoretical research have been performed regarding "Narcissism" word throughout history, however, these researches has increased over the past thirty years. While narcissism word was considered as an element, necessary for formation of human's personality, in first psychological researches; recent researches defines this concept as a personality disorder. Narcissism causes a personality disorder, which makes our ego desire being admired in every environment, eliminating our weak ego and revealing our perfectionist identity in our life. Narcissistic personality disorder, arising from this concept, appears with a common sense of being very important, superior and unique person, with requirement of being admired and lack of empathy. Many objective and projective tests have been developed to diagnose this personality disorder. Although narcissism and narcissistic personality disorder were identified by psychiatry and clinical psychology disciplines for the first time in the literature, it has become one of the research areas of organizational behavior education, administrative domains and educational sciences. Therefore, we often hear the concept of narcissism in our daily live in recent years. Also many theoretical researches which have been made on this concept draw attention.

This study enlightens on the issues such as narcissism, narcissistic personality disorder compared to other personality disorders, how narcissistic personality disorder is formed, tools being used in the detection of narcissistic personality disorder, and researches made on this issue thus revealing the relationship of education and educational activities, with narcissistic personality disorder. This study is a qualitative research in education based on literature review. In this study was conducted literature review with the help of keywords. Sources achieved by this method was used to support the research and concluded.

Keywords: Narcissism, Narcissistic Personality, Children's Narcissism, Value Education, Curriculum

GİRİŞ

Narsisizm kelimesi ilk kez 1898 yılında psikanalitik kuramcı Ellis tarafından psikolojik bir kavramı açıklamak amacıyla kullanılmış ve Ellis narsisizmi özellikle kadınlarda görülen ve cinsel dürtüleri bireyin kendisine hayranlıkla yöneltmesini içeren duygular olarak açıklamıştır (Rozenblatt, 2002). Narsisizm kelimesi günümüz çağında anlamını tam olarak bilen veya bilmeyen insanların basit anlamda kendini aşırı beğenen insan anlamına karşılık olarak kullandığı bir terimdir.

Tarih içerisinde "Narsisizm" kelimesi ile ilgili pek çok kuramsal araştırmalar yapılmış ancak bu araştırmalar son otuz yılda artmıştır. Narsisizm kelimesi ilk psikoloji araştırmalarında insanın kişiliğini bulması için gerekli bir öge olarak görülmekteyken son araştırmalar bu kavramı bir kişilik bozukluğu olarak açıklamaktadır. Narsisizm psikanalitik literatürde de önemli bir yer taşımaktadır. Freud, "narsisizm"

* Dr. MEB, Sınıf Öğretmeni, yavuzbolat06@gmail.com.

** MEB, PDR, Rehber Öğretmen, mujgan-koca@hotmail.com

*** Dr. MEB, Matematik Öğretmeni, gologlu.cennet@gmail.com.

kelimesini Cinsellik Teorisi Üzerine Çalışmalar isimli makalesinde kullanmıştır. Freud'un, "Narsisizm Üzerine Bir Giriş" adlı makalesi narsisizm üzerine ilk önemli çalışması olarak kabul edilir. Narsisizmin psikanalizdeki yeri bu makaleye dayanmaktadır (Karaaziz ve Atak, 2013). Ancak Freud narsisizmi bir durum olarak ele alıp açıklarken, Jung ve birçok araştırmacı süregelen olgu olarak ele almaktadır (Rapier, 2005). Narsist birey, yaşamın daha ilk aylarında bile yalnızlık duygusunu tatmaya başlamıştır. Gereksinimleri karşılanamayan ve ihmal edilen birey daha bebeklik döneminde bile kendine yetmeye çalışma gereksinimini deneyimlemektedir (Ozan, Kırkpınar, Aydın, Fidan ve Oral, 2008). Sağlıklı bir gelişim için yaşamın ilk yıllarında bebeğe bakım veren kişiyle oluşması gereken bağın oluşmaması ve bebeğin gereksinimlerinin yok sayılması bebeğin düş kırıklığına uğramasına yol açmakta ve olumsuz duyguları deneyimlemesine zemin hazırlamaktadır (Mahler, 1968).

Narsisizm de diğer kavramlar gibi pek çok çevresel, sosyal etkenleri vardır. Günümüzde ise bu pek çok etkenden çok psikopatoloji ile ilişkilendirilmesi bu kavramın yönünü değiştirmiştir. Narsisizm kelimesi önceden her insanın kişiliğini bulmasına yardımcı bir kavramken psikopatoloji biçimiyle ilişkilendirilince bunun insanı aşırı uçlara iten bir kavram olduğu düşünülmüştür. Yapılan pek çok kuramsal araştırma narsisizmin yeni yeni insanın ruh sağlığında karşılaşılan olumsuz bir taraf olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma narsisizm, kişilik bozukluğu içerisinde narsistik kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluğunun nasıl oluştuğu, narsistik kişilik bozukluğu tespitinde kullanılan araçlar ile bu konu üzerinde yapılmış araştırmalar hakkında bilgi sunarken eğitim faaliyetlerinin ve eğitimin narsistik kişilik bozukluğu ile ilişkisini ortaya koymaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, literatür taramasına dayanan nitel bir eğitim araştırmadır. Bu çalışma için yapılan literatür taramasından özel bir tarama yapılmamış olup sadece bu konu üzerine literatüre temel oluşturan çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalara ulaşmak için literatür taramalarında seçilen "anahtar kelime" ile literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için seçilen temel anahtar kelimeleri; narsizm, narsistik kişilik, çocuk narsizmi, değerler eğitimi ve eğitim programları oluşturmaktadır. Bu anahtar kelimeler yardımıyla ulaşılan kaynaklar araştırmanın desteklenmesi ve sonuca ulaştırılmasında kullanılmıştır.

1. KAVRAM OLARAK "NARSİSİZM"

Günümüze kadar pek çok araştırmacı "Narsisizm" kavramını şu şekillerde açıklamışlardır:

- Narsisizm en gevşek ve hafif tanımı ile kendini beğenmek ve bencillikten, en keskin tanımında dünyanın yalnızca kendiliğin bir aynası olarak görüldüğü bir zihin durumu olan narsisizmin temel özelliği davranışlarda gözlenen ya da hayal edilen büyüklenmecilik, beğenilme ihtiyacı ve empati yapamamadır (Kırkpınar, 2009).
- Narsisizm; çok önemli, üstün ve eşi bulunmaz birisi olduğuna ilişkin yaygın bir duygu, beğenilme gereksinimi ve empati yapamama ile belirli bir kişilik bozukluğudur (Ozan vd., 2008).
- Narsisizm; büyüklenmecilik, empati noksanlığı, hak kazandığı duygusu, eleştirilere hassasiyet, onay ve hayranlık arayışı gibi özellikleri olan bir kişilik bozukluğudur (Masterson, 2006).
- Narsisizm, büyüme ve olgunlaşmayla, bireysel kendilik temsili yüklemek ve kendilik-saygısının düzenlenmesi, kendi kendini savunma, kişinin biricik ilgilerini izlemesi, standartları, idealleri ve ihtiraslarına yönelik kapasitelerinin gelişmesi için libidinal yüküdür (Freud, 2004).

Psikoloji alanında yapılan araştırmalar bize Narsisizm konusunun son otuz yıl içinde en fazla çalışma alanlarından biri olarak göstermektedir. Özellikle Nesne İlişkileri ve Kendilik Psikolojisi Kuramları; bu bozukluğun oluşumundaki ruhsal süreçlerin anlaşılması ve tedavisi konusunda önemli katkılar sağlamışlardır. Ancak, bozukluğun bugün ki önemine kavuşması, DSM-III sınıflama sisteminin diğer kişilik bozuklukları ile birlikte bunları ayrı bir eksene taşıyarak tanı ölçütlerini verdiği 1980'den sonra gerçekleşebilmiştir (Ozan vd., 2008).

Rozenblatt (2002) narsizm kavramını normal ve patolojik olarak ikiye ayırmıştır. Bunları kısaca açıklayalım:

1.1.Normal Narsisizm

Normal narsisizm, bireyin kendisi, yakın çevresi ve çevresindeki diğer bireylerle uyumu ve çevresinin beklentilerini karşılayabileceği duygusunu yaşantılamasıdır (Rozenblatt, 2002). Bu narsisizm türünde kişinin kendine verdiği değer ve özgüven olabildiğince yüksek olması dolayısıyla başkaları tarafından gelen eleştiriler kişinin özgüvenini olumsuz yönde etkilemez. Kişi çevresindeki bireylerin onla ilgili görüş ve düşünceleriyle beslenmek yerine kendisiyle ilgili olan görüş ve düşüncelerine odaklanır ve özgüvenini bu şekilde kabartarak doyurur (Akhtar, 1989).

Her insan çevresinden övgü alıp yaptığı işler dolayısıyla takdir kazanmak ister. Ancak narsistik kişiler bu takdiri kazanmak için sürekli çabalar eğer karşılığını alamazsa hayal kırıklığı yaşar. Narsistik bir

birey beklediği övgü ve takdiri alamazsa “Narsisistik Yaralanma” yaşayabilir. Bu incinme günlük yaşam olaylarıyla hatta başkalarına göre çok önemsiz sayılabilecek durumlarla da ortaya çıkabilir (Özmen, 2006).

1.2. Patolojik Narsisizm

Patolojik narsisizm adından da anlaşılacağı üzere normal narsisizme göre davranış ve tepki boyutunda daha problemlidir. Patolojik narsisizme sahip olan bireyler kendinden tamamen emin ve başkalarının düşüncelerini önemsemez bir tavırla davranmalarına rağmen içsel süreçte tamamen başkalarının düşünceleriyle beslenmeye açık bireylerdir (Karaaziz ve Erdem, 2013).

Patolojik narsisizmdeki en önemli nokta bireyin tamamen dıştan gelen yorumlarla beslenmeye açık ve muhtaç olmasıdır (Rozenblatt, 2002). Normal narsisizmle patolojik narsisizmin ayırımını sağlayan ve farkını ortaya koyan noktada budur. Aslında patolojik biçimde narsisist bireyler kendilerini, kendilerine göre bir şekilde tehdit ettiğine inandıkları durumlardan korumak adına bir nevi savunma mekanizması geliştirip bu şekilde bir kişilik organizasyonu içerisine girmiş gibidirler (Rozenblatt, 2002).

Patolojik narsisizm normal narsizme göre daha öfkeli ve saldırgan davranırlar bu şekilde kendilerinde olan zayıf yönlerini kapatmaya çalışırlar. Kernberg (2012)'e göre patolojik narsizmi normal narsizmden ayıran farklar şu şekildedir:

- Patolojik narsisizm özel narsisistik direnç, onu normal narsisizmden ayırır.
- Patolojik narsisizm normal narsisizmden farklı olarak patolojik nesne ilişkilerinden kaynaklanır. Bunun yanında normal narsisizmden farklı olarak ego ve süper egoda patolojik bir ayrışma ve bütünleşme eksikliği vardır.
- Normal narsisizmde libidinal ve saldırgan yatırım yapılmış nesne imgeleri bütünleşmiştir. Patolojik narsisizmde ise bu içselleştirilmiş nesne imgelerinin patolojik gelişimi görülür.
- Patolojik narsisizmden farklı olarak normal narsisizmde eleştiri, suçlama ve başarısızlığa karşı aşırı tepkinin yanında nesnelere ilgi gösterme, nesnelere güvenme ve bağımlılık birlikte bulunur. Normal çocuksu narsisizmde çocuğun talepleri ihtiyaçlarıyla bağlantılıdır, oysa patolojik narsisizmde talepler aşırıdır ve tatmin edilemez.
- Narsisistik hastaların soğukluğu, mesafeliliği, küçümseme ve değersizleştirme, küçük çocuğun bencilliğinden farklıdır.

Tüm bu özelliklere bakıldığında normal narsisizm ve patolojik narsisizmin farklı olduğu görülmektedir (Kernberg, 2012).

2. KİŞİLİK KAVRAMI VE KİŞİLİK BOZUKLUĞU

Kişilik, kişiye özgü kalıcı özellikler anlamına gelmekle birlikte bireyin duygusal ve davranışsal etki ve tepkilerini içeren önceden tahmin edilebilir, rutin ve stabil bir durumdur (Özçetin, Maraş, Ataoğlu ve İcmeli, 2008). Kişilik, bir kişinin kendine özgü düşünce, duygu ve davranış kalıplarını ifade etmek için kullanılır (Kırkpınar, 2009). Kişilik günümüzde içsel kaynaklardan ortaya çıkan ve yaygın olarak kişinin davranışlarına hâkim olan, biyolojik tabiatı ve deneysel olarak öğrenilenleri kapsayan, kişinin algılama, öğrenme, düşünme, başa çıkma ve davranış örüntülerini anlatmaktadır (Aslan, 2008). Kendimizi, başka insanları ve olayları algılama ve yorumlama biçimimizde; duygusal tepkilerimizde; diğer insanlarla ilişkilerimizde; ihtiyaç, istek ve dürtülerimizi doyurma biçimlerinde bizi başkalarından ayırt ettiren özelliklerimizin tümüdür.

Bir insanı tanımlarken pek çok sıfat kullanırız. Bu tanımlamalar o kişinin kişilik yapısını oluşturan özelliklerdir. Ancak her hangi bir davranış biçiminin kişilik yapısı sayılabilmesi için bunun süreklilik göstermesi gerekmektedir. Kişiliği oluşturan pek çok etmen bulunmaktadır. Psikolojinin doğduğu günden bu yana kişilik kavramına huy, karakter, mizaç gibi öğeler katılmakla birlikte bu öğelerin birleşmesi sonucu kişilik oluşmuştur denilmektedir. Kişiliğin oluşmasında sosyal, biyolojik ve psikolojik etkenler vardır. Kimi kişilik özellikleri insan ilişkilerine karşı önem verirken kimi kişilikler ise çevresel faktörleri önemsemeyip sadece kendisi ile ilgilenir. Kişilik gelişimi pek çok araştırmacıya göre değişkenlik göstermekle birlikte bu gelişimin çocukluk döneminde başladığı ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde devam ettiği konusunda ortak düşünceler vardır.

Kişilik özelliklerimiz çevreyi algılama biçimini değiştirebilir. Bundan dolayı çoğu kişiler çevreye karşı olumsuz tutum sergilerken kimi ise olumlu tutum besleyerek daha mutlu olabilir. Çevreyi algılama biçimimiz beraberinde kişilik bozukluğuna da ortam oluşturmaktadır. Ancak bir davranışın kişilik bozukluğunun ürünü sayılabilmesi için birkaç özelliğe sahip olması gerekmektedir. Kırkpınar'a (2009) göre bir davranışın kişilik bozukluğu olması için şu özelliklere sahip olması için:

- Kişiliği oluşturan davranış kalıplarının ya da davranış örüntüsünün kişinin içinde yaşadığı kültürün normlarından belirgin biçimde farklı olması; esneklik taşımaması; uzun süredir bulunması (en azından ergenlik ya da genç erişkinlik döneminden beri),
- Kişinin diğer insanlarla ilişkilerini, toplumsal ve mesleki hayatını etkilemesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar kişilik bozukluğunun insanların bazı yaşantılar sonucunda sahip olduğunu göstermektedir. Ekonomik yetersizlikler, yalnız yaşama, şiddet içeren olay yaşayanlar, sürekli ilaç kullananlar, sağlık problemi yaşayanlar, tecavüze uğrayan kişilerde kişilik bozukluğu görülme ihtimali daha yüksektir.

Günümüzde psikiyatri, psikoloji gibi bilim dalları kişilik bozukluklarına ışık tutmaya çalışmış ve dünyada ortak olarak kullanılan DSM’yi (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) geliştirmişler ve bu da zamanla kendini geliştirerek ilerlemiştir. DSM-IV’e göre on tane kişilik bozukluğu tanımlanmıştır. Bunlar; paranoid, şizoid, şizotipal, antisosyal, borderline, histriyonik, narsistik, çekingen, bağımlı ve obsesif-kompulsiftir. Narsistik kişilik bozukluğu ise günümüzde önemi artan bir kavramdır. Peki, bu kavramın kuramsal temelleri neye dayanmaktadır açıklayalım.

3. NARSİSİSTİK KİŞİLİK BOZUKLUğU

Narsisizm kavramı günümüzde narsistik kişilik bozukluğu kavramını da beraberinde getirmektedir. Narsisizm; büyüklenmecilik, empati noksanlığı, hak kazandığı duygusu, eleştirilere hassasiyet, onay ve hayranlık arayışı gibi özellikleri olan bir kişilik bozukluğudur (Kırkpınar, 2009). Kohut (1977), narsistik kişilik bozukluğun kökeninde yatan nedenin kişinin “benlik yapısındaki temel kusur” olduğunu ifade etmektedir (zakkaş, 2006; Kohut, 1971).

Narsistik kişilik bozukluğu 1980 yılında APA tarafından DSM-III’te şu tanı ltleriyle yer bulmuştur: Grandiyz (görkemli, gösterişli) tarzda önemi ve eşi benzeri olmama duygusunu yaşantılama; başarı, g, zeka, güzellik gibi kavramlara sınırsız bir biçimde sahip olduğuna inanma veya ideal aşk dşlemine kurma; olumsuz yaşam olaylarına tahammülsüzlük; herhangi bir sorumluluk almadan ayrıcalık ve hak talebi içerisinde olmak; eşduyuma olabildiğine az derecede sahip olmak hatta olamamak (Hyman, 1989). Ardından yıllar içindeki gelişmeler baz alınarak hazırlanan DSM-IV’de narsistik kişilik bozukluğu aşağıdaki semptomlardan en az beşinin var olması ile erken erişkinlik döneminde başlayan beğenilmeye ve takdir görmeye yönelik aşırı ihtiyaç ve empati (eşduyum) yokluğu ile ortaya çıkan sürekli davranış biçimi olarak da tanımlanabilir.

Psikologlar ve psikoloji ile ilgilenen bilim adamları narsistik kişilik bozukluğunu tanımlamak için ortak tanı ltlerini kullanırlar. DSM-IV’e göre bu ltler şunlardır:

- Kendisinin çok önemi olduğu duygusunu taşıma, başarılarını ve yeteneklerini abartma, yeterli bir başarı göstermeksizin üstün biri olarak bilinmeyi bekleme.
- Sınırsız başarı, g, zekâ, güzellik ya da kusursuz sevgi üzerinde kafa yorma.
- Özel ve eşi bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da toplumsal durumu üstün kişilerin kendisini anlayabileceğine ya da ancak onlarla arkadaşlık etmesi gerektiğine inanma.
- Çok beğenilmek isteme.
- Hak kazandığı duygusu taşıma. Kendisinin, özellikle kayırılacak olduğu bir tedavi biçiminin uygulanacağı beklentisi içinde olma ya da bu beklentilerine göre uyum gösterme.
- Kişiler arası ilişkileri kendi çıkarları için kullanma ve kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının zayıflıklarını kullanma.
- Empati (eş duyum) yapamama. Başkalarının duygularını tanıyıp, tanımlama ve ihtiyaçlarının farkına varıp, bu ihtiyaçların giderilmesi konularında isteksiz olma.
- Çoğu zaman başkalarını kıskanma ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanma.
- Kstah, kendini beğenmiş davranış ya da tutumlar sergileme; eleştirilere karşı öfke, utanç veya kk düşme tepkisinde bulunma.

DSM-IV’e göre bir kişi bu özelliklerden en az beş tanesine sahipse o kişide narsistik kişilik bozukluğu var demektir.

Pek çok araştırma ve kurama baktığımızda narsistik kişilik bozukluğunun merkezinde büyüklenmecilik olduğunu görüyoruz. Bu insanlar kendilerini diğer insanlardan üstün gördükleri gibi ilişkilerinde de buna dayalı bir bağ kurarlar. Etrafındaki insanlar tarafından sürekli kendilerine övgüler yağdırılmasını istedikleri gibi eğer aksi bir durumla karşılaşırlarsa o kişi ile yakınlığını, arkadaşlığını sonlandırırlar. Yani ilişkileri içinde sadece kendilerini düşündükleri empati yapamadıkları için arkadaşları tarafından anlayışsız olarak nitelendirilebilirler. Kırkpınar (2009), narsistik kişilik bozukluğuna sahip bir kişinin çevresi tarafından beklediği ilgiyi görmese bunu hayalinde canlandırarak üstün olduğu düşüncesini bu şekilde devam ettirdiğini savunur.

Narsisizm konulu bütün araştırmaların ortak noktası bu kişilik bozukluğunun empati yapma yoksunluğundan kaynaklandığını ortaya koymalarıdır. Bu sebepten dolay başkalarının duygu ve düşüncelerini önemsemezler. Pek çok kişi ile iletişim halinde olduğu düşünülse de ilişkileri yüzeysel ve çıkar ilişkisine dayandırılmaktadır. Olumsuz bir eleştiriye asla tahammül edemeyen narsistikler sürekli övgü kazanma peşindedirler. Narsistik kişilik bozukluğu görülen bireyler amaçları doğrultusunda başkalarını kullanır, kendilerine olduklarından fazla değer verip, çevrelerinden de aynı oranda değer görmeyi beklerler.

Ancak, bu beklentilerine rağmen kendileri çevresindeki bireylere eşduyum gösteremezler. Günümüzde birçok lider, işadamı vb. konumlardaki bireylerde bu durum gözlenmektedir (Sayar, 2003). Özellikle tüketici toplumlarda, narsisistik kişilik bozukluğu işbirlikçi toplumlara göre anlamlı derecede fazladır (Doğaner, 1996).

Masterson'e (2014) göre narsisistik bir kişilik bozukluğu üç şekilde diğer kişilik bozukluklarından ayırt edilebilir:

- ✓ Yetenek veya beceriden dolayı elde edilen başarıyla birlikte etkili yüzeysel bir uyuma sahip olanlar. Böylesi hastalar, nevrotik semptomlar, cinsel sıkıntı veya nesne ilişkilerindeki sıkıntı nedeniyle psikoterapiye gelirler.
- ✓ Genellikle nevrotik semptomlar ve/veya cinsel sorunlarla beraber, nesne ilişkilerinde şiddetli sıkıntıları olan hastalar.
- ✓ Ego zayıflığı olup bir borderline düzeyinde işlevsel olanlar. Masterson (2014) danışmaya gelen hastalarını bu şekilde ayırt ettiğini belirtmiştir.

3.1. Narsisist Bireylerde Görülen Kendilik Bozukluğu Nasıl oluşur?

Ruhsal-cinsel gelişim dönemlerinden geçerek benliğin gelişimi; ruhsal ve bedensel alandaki büyüme, duygulanma ve tasarlama yetilerinin olgunlaşması; gerçeği değerlendirme, algılama, içgörü ve fikir yürütme yetilerinin güçlenmesiyle birlikte kendilik imgeleri gelişir (Ozan vd., 2008).

Kendilik insanların başka insanlardan ayrı olarak kendi bütünlüğüne kavuşmasıdır. Bu imgeyi geliştirmiş bir kişinin kendisini gelişmiş, örgütlenmiş, zaman ve uzamda ayrılaşmış, sınırları olan, çevreden değişik özellikler gösteren; sürekliliği, aynılığı ve bütünlüğü olan bir varlık olarak tasarlaması ve algılaması kendilik olarak tanımlanır (Ozan vd., 2008).

Kohut (2008) kendilik gelişimini üç evrede anlatmaktadır. Ona göre ilk evrede anne ve çocuk arasındaki iletişim bağı çocuğa özel olduğunu ve annenin ona yaptığı bakımların onun kendilik gelişimine etkili olduğunu. Eğer anne bebeğin duygusal ve fizyolojik ihtiyaçlarını yeterince karşılamazsa narsisistik kişilik bozukluğunun temelleri atılmış olur.

İkinci evrede çocuk ilk evrede annesinden yeterince mükemmellik duygusu alamadıysa tekrar harekete geçer ve bu sefer çevresinden "Sen mükemmelsin ve ben senin bir parçanım" duygusunu yaşamak ister. İlk evrede anneden yeterince ilgi alamayan çocuk babaya yapışkan tutumlarda bulunarak bu olumsuz durumdan kurtulmak ister. Eğer çocuk babasıyla kurduğu ilişkiyi sorunsuz bir şekilde yaşarsa kendilik gelişimi olumlu şekilde devam eder.

Her iki evrede de anne ve babasından yeterince ilgi alamayan çocuk Kohut'un (1971) gelişim kuramına göre üçüncü evrede doğuştan getirdiği beceri ve yeteneklerini kullanarak; az gelişmiş bir ruhsal yapıyla büyümekten kurtulup gerçek bir kendilik algısı geliştirebilir. Ancak çoğu çocuk kendi kişilikleri arkasına saklanıp olduğundan daha zeki ve yetenekli olduğu izlenimini verirler. Aslında yetersizlik duygusu yaşayan çocuk maskeler kullanarak düşler dünyasında kendini başarılı görür. Oysaki gerçekte rekabete ve başarıya katılmak istemez. Rekabeti tetikleyen insanları, ya değersizleştirip kıskanmaktan kurtulur ya da haset ürünü yıkıcı öfkesiyle devre dışı bırakır (Kernberg, 2012).

Kohut'a göre (1971) annenin bebeğin ilk evrelerinde önemli rol oynaması, ruhsal fiziksel ihtiyaçlarını karşılaması ya da bu ihtiyaçları görmezden gelmesi kendilik bozukluğunun ve narsisistik kişilik bozukluğunun önemli sebebidir.

3.2. Narsisistik Kişilik Bozukluğuna Sahip Olan Bireylerin Ebeveynleri

Narsisistik kişilik bozukluğu üzerinde önemli araştırmalar yapan Kohut (1971) bireylerin bu kişilik bozukluğuna sahip olmasının nedenini ebeveyne olarak görmektedir. Bebeğin anneye en bağlı olduğu ilk evreleri sağlıklı bir biçimde geçirmesi temel güvene sahip olması kişiliğin oluşması için önemli bir etkenken güvensizlik yaşayan bebekler pek çok kez aile ve çevresine kendini tanıtmak için çaba harcayacaktır. Her başarısızlık onun için kişiliğinin zayıf bir yönü olacağını kuramında ortaya koyan Kohut (1971) her çocuğun sağlıklı bir kişiliğe sahip olması için ebeveynlere öneriler sunar.

Sağlıklı bir anneyle kurulan ilişkide, bebeğin iç dünyasında olumlu yaşantı anıları birikir. Kendisinin önemli, değerli, sevmeyi ve bakımı hak eden bir varlık olduğu duygu ve inancı gelişir. Birincil narsisizmden daha üst düzeyde yer alan öz değerlilik duygusu ve kendilik saygısı yönünde bir gelişim olur. İhmal edilme, reddedilme sonucu çocuğun bu gereksinimleri karşılanmazsa kendini değersiz bir varlık gibi hisseder (Ozan vd., 2008).

Ozan ve diğerleri (2008) narsisist bireyin daha bebekken annesi ve babası tarafından kararsız ve soğuk karşılıklar görmesinden dolayı kendi içi dünyasına yönelmesine sebep olduğunu söylerler. Bu ebeveynler çocuklarına karşı sert ve baskıcı ve duygulardan uzak davranırlar. Ayrıca çocuklarına kendileri olmadan onların tek başına bir birey olamayacağını aşılarlar. Ebeveynin çocuğunu kullanarak ulaşmayı amaçladığı hırslı beklentileri, üst benlik içinde içselleşerek; gerçekçi olmayan, yüksek ve ulaşılmaz bir kendilik ülküsü oluşturur (Kohut, 1971).

Ozan ve diğçerleri (2008) çalışmalarında narsisist bireyin ebeveynlerinin özellikleri olarak şunları belirtmektedir:

- Narsisistlerin ebeveynleri sürekli olarak çocuklarını suçlarlar. Katı ve soğuk bir tavır içindedirler.
- Bu ebeveynler beklenti ve isteklerine çocuklarını kullanarak ulaşmaya çalışır. Çocuklarının üzüntü ve acıları ile değıil sadece kendi beklentileri ile ilgilenirler.
- Çocuklarının yaşamını baskı ile denetlemeye çalışırlar. Tepkilerindeki oransızlık, çocuğunu denetlemekte kullandığı en güçlü silahıdır.
- Kişisel sınırlara ve gizliliğe saygı göstermez; hem gizli hem de açıkça çocuğunun özel yaşamına sızmaya çalışır.
- Eğitimi ve mesleğı konusunda onu sömürür, kendi hoşnutluğı için bir gereç gibi kullanır. Çok fazlasını umar ve bekler.
- Çocuğunu; memnurluk, haz ve kıvanç duygularıyla tanıştırmamış olmasının yanı sıra diğçer insanların onu ödüllendirme çabasını da boşa çıkartır.

Bu durumları yaşayan narsisist bireyin tek kurtuluş yolu ise ebeveyne bağıllılığını sürdürüp ona bağımlı kalmak olarak sunulmuştur. Ebeveyni tarafından bu duruma maruz kalan narsisist etrafındaki bütün varlıklara aynı şekilde davranır.

3.3. Narsisistik Kişilik Bozukluğı Olan Bireylerin Özellikleri

Narsisistik kişilik bozukluğına sahip olan bireylerin kişilik özellikleri, çevreye karşı tutumları, kendilerine karşı takındıkları yanlış düşünceler üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Bu anlamda yapılan araştırmalara bakacak olursak hepsinin ortak olarak ifade ettikleri özellikler şunlardır:

- Narsisistler gerçek kişilikleri haricinde kendilerini olduklarından daha yüce ve mükemmel gösteren bir sahte kendilik oluşturmuşlardır. Sahte kendiliğı bir tehlike durumunda ortaya çıkar ve savunma mekanizması oluşturur.
- Narsisist bireyler bebekliklerinden bu yana sağlıklı sevgi duygusunu yaşamadıkları için bir yetişkin olduğunda da bir nesne ya da insanı sevmekten uzak bir tutum sergiler.
- Narsisist bireylerin kullandığı savunma mekanizmaları, bastırma, yadsıma, değersizleştirme, bölme, yansıtılmalı özdeşimdir (Ozan vd., 2008). Bu şekilde kişi kendini değersiz hissettiğı bir durumu bilinçaltına bastırabilir. Olan bir durumu yadsıyarak görmezden gelebilir. Duygulara önem vermediğı için böyle bir durumda o duyguyu değersizleştirebilir. Kendi içinde olumsuz durumları bölerek kişiliğinden ayırabilir. Cinsel arzu ve isteklerini sağlıklı bir anal, oral dönemden geçmediğı için olgunlaştıramayan narsisist yansıtılmalı özdeşim kurarak bu istek ve dürtülerden uzaklaşabilir.
- Narsisist bireyler Dış dünyayı tehlikeli ve güvenilmez bir ortam olarak algıladığı için daha fazla etkileşime girmez. Tutarlı, dengeli ve öngörülebilir tek alan kendi iç dünyasıdır. Libidinal yatırımını kendiliğıne yapar, içe çekilir (Freud, 1964). Her zaman sevilen, saygı duyulan ve kendi kendisine yeten biri olarak düşlediğı görkemli imparatorluğunu kurar (Kohut, 1971).
- Bu bireyler kendini dış dünyadan ayrı bir yerde tutar ve yalnız kalmaya mahkûmdur. Ayrıca empati yapma özellikleri olmadığından ikili ilişkileri genelde çıkara dayalıdır.
- Narsisist bir bireyin korkusuzluk, yenilmezlik, yaralanmazlık, serinkanlılık, kendine hâkim oluş, üstünlük, beceriklilik gibi nitelikleri vardır.
- Narsisist bir birey çevresindeki insanları değersiz görür, onları bir nesne olarak algılar ve onları amaçlarına ulaşmak için kullanır. Etrafındaki insanları yok sayarak, alay ederek, suçlayarak, küçük düşürerek, engelleyerek onları kötüye kullanır.
- Bu bireyler bir insanla yakınlaştığı ilk andan itibaren onu narsisistik doyum aracı olarak kullanmak için biçimlendirmeye başlar (Akhtar, 1989).
- Kendini hep ulaşılmaz bir insan olarak görmek ister ya da bunu hayal eder.
- Nesne olarak gördüğü bireyleri amaçları dâhilinde kullanan bu bireyler eğer bu kişiye karşı hükmünü geçiremezse kendini kötü hisseder ve bunun suçlusunun kendinden ziyade karşı tarafta görür.
- Narsisist bireyler kendine zarar verecek kadar mazoşist başkalarına zarar verecek kadar sadist bir benliğe sahiptir. Acı çekmekten ve acı çekilmesinden haz alırlar.
- Ozan ve diğçerleri (2008) bu davranışları yaparken kişinin farkında olmadığı sahte benliğin gerçek benliğe esir bir durumda hayatını devam ettirdiğini savunur.
- Narsisistik kişilik yapılanması olan bireylerin iş hayatında motivasyonu oldukça yüksek, liderlik rolünü iyi yerine getirmeleri, performanslarının oldukça yüksek olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir. Ancak bu kişilik bozukluğına sahip bireylerin iş hayatlarında istedikleri mevkilerde sahip olamadıkları ve yaptıkları işler dolayısıyla tatminsizlik yaşamaları kaçınılmazdır.

3.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğunun Kliniksel Boyutta Test ve Ölçeklerle Tanılanması

Klinik boyutu ile bir bireye kişilik bozukluğu ile ilgili tanı koyulabilmesi için pek çok test geliştirilmiştir. Narsisist kişilik bozukluğu tanısı koyabilmek için de pek çok objektif ve projektif test geliştirilmiştir. Objektif testler kişinin bilincinde olan bilgileri ortaya çıkarırken projektif testler kişinin farkında olmadığı bilinçaltı boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Projektif testlerde uygulayan kişi katılımcının test sırasındaki tüm davranışlarını dikkate alıp kaydetmek zorundadır; çünkü her bir davranış bir anlam ifade etmektedir (Schafer, 1967). Projektif testler karmaşık sorular içermez ve kısa zamanda sonlanır (Karaaiz ve Atak, 2013).

Narsisistik kişilik bozukluğu tanısını koyabilmek için kullanılan birçok objektif test de mevcuttur. Objektif kişilik testleri, projektif testlerin aksine yapılandırılmış malzeme içeriklidir. Ayrıca objektif testler standart bir puanlama ve yorumlama prosedürüne sahiptirler (Karaaiz ve Atak, 2013).

Narsisistik Kişilik Bozukluğuna sahip olan bir bireyi aşağıdaki testler ile anlayabiliriz:

3.4.1. Narsistik Kişilik Ölçeği:

Bu ölçek Raskin ve Hall tarafından 1979 yılında Narcissistic Personality Inventory (NPI) adında ortaya çıkarılmıştır. Robert Raskin ve H.C.S Hall DSM-III davranışsal ölçütlerini kavramsal çerçeve kabul ederek narsisizmi yansıttıklarını düşündükleri 220 ifadeyi belirlemişlerdir. Bu ifadeleri birleştirerek 54 madden oluşan bir objektif test geliştirmişlerdir. Emmons 1984-1987 yılları arasında bu test üzerinde çalışmalar yaparak 40 soruluk NPI'yi geliştirmiştir (Güngör, Ekşi, ve Arıca, 2012).

Ölçek 2000'li yıllara kadar uzun yıllar kullanılmış ve 2006 yılında Ames ve Arkadaşları tarafından 16 soruluk bir ölçeğe dönüştürülmüştür. Ölçek; üstünlük, sömürücülük, otorite, kendine yeterlilik, kendini beğenme, hak iddia etme ve teşhircilik olmak üzere yedi boyuta ait ifadeleri içermektedir. Ölçek ayrıca 2000 yılında Hakan Kızıltan tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçeye çevrilmiştir. Ölçeğin Türkçeye geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Salim Atay tarafından 2009 yılında yapılmıştır (Atay, 2009).

3.4.2. Rorschach Testi:

Narsisizm ile ilgili en çok kullanılan projektif test olan Rorschach Testi 10 karttan oluşan bir ölçektir. Mürekkep lekelerinin yorumlanması ve yorumlayan kişinin psikolojik yapısı ile ilgili bilgi veren bu test 1895 yılında Binet tarafından psikoloji yıllığında yayınlanmıştır. Ancak Binet bu işi tasarım olarak ele almış ve ancak Rorschach tarafından psikolojik olarak çalışma yapılmasıyla anlam kazanmıştır. (Karaaiz ve Atak, 2013). Narsisizmle ilgili yapılan projektif ve objektif çalışmaların kendi aralarında ve birbirleriyle karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan bulgular dikkate değerdir.

4.NARSİSİZM KONUSUNDA GÜNÜMÜZE KADAR YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Narsisizm kavramı günümüze kadar pek çok araştırma ve kuramlar içerisinde konu olmuştur. Narsisizm terimi, psikanaliz tarafından sahiplenilmeden evvel, oldukça spesifik ve sınırlı bir klinik fenomeni, bir tür cinsel sapıklığı tanımlamaktaydı (Kırkpınar, 2009). Freud Narsizm adlı eseri bu konunun araştırılmasında önemli bir özelliğe sahiptir. Freud Narsisizm konusunu ele alırken bu kavramı psikanalitik kuramla bütünleştirmekte ve özellikle libidinal yatırım olarak dile getirmektedir (Ekşi, 2012).

Freud (1914) Jung ve Adler'in düşünce ve tezlerini yıkmak amacıyla kuramlar geliştirmiştir.

Freud'un narsisistik terimini en az dört değişik anlamda kullandığı pek çok kuramcı tarafından belirtilmektedir. Bunlar:

1. Klinik anlamda, kişinin kendi bedenine cinsel bir nesne olarak davranması ile nitelikli bir cinsel sapıklık olarak.
2. Bir ruhsal-cinsel gelişim aşaması olarak, kişinin libidinal olarak kendine yatırım yaptığı doğal bir aşama anlamında.
3. Nesne ilişkilerinde iki değişik durumu anlatmak için:
 - i. Nesnenin gerçek niteliklerinden çok kişinin gereksinimlerine dayanan tipte bir nesne seçimi;
 - ii. Çevreyle ilişkiye girerken nesne ilişkilerine gereksinim duymamayı belirtmek için.
4. Özgüvenin değişik yönlerini anlatacak biçimde. Bu arada, Freud'un narsisizmin olağan bir gelişim aşaması mı yoksa bir bozukluk mu olduğu konusunda net bir ayırım yapmadığı görülmektedir (Cooper, 1989'dan akt., Doğaner, 1996).

Freud'un narsisizmi açıklama da kattığı anlamlar 19. Yüzyılın cinselliğe karşı verdiği katı tutumun etkili olduğu düşünülmektedir. Freud'dan sonra ise pek çok kuramcı narsisizm ve narsisistik kişilik bozuklukları üzerine çalışmalar yapmıştır. Birçok araştırmacı tarafından 1950'li yıllar kişilik bozukluğu kavramlarının araştırıldığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Nesne İlişkileri ve Self Psikolojisi kuramları narsisizmle ilgili birçok açıklama geliştiren kuramlar olmuştur (Kırkpınar, 2009). Bu kuramın önemli ismi olan Otto Kernberg narsisizm kavramını anne ile bebeğin sadece iletişimde olduğu birincil, baba ve çocuğun iletişimde olduğu ikincil narsisizm ve çocuğun çevresi ile iletişimde olduğu üçüncül narsisizm olarak açıklamıştır. Bebeklikten itibaren bireyin karşılaştığı ilgi eksikliği bireylerde narsisizmi ortaya çıkarmaktadır.

Self psikolojisi kuramına göre ise; narsisistik kişilik bozukluğunun temelinde, erken çocukluk dönemlerinde doğal olarak var olan 'büyüklenmiş self' duygusuna karşı ana babanın yeterli empati göstermemesi, çocuğun uygun anne-babalık ortamında gerçek dünyanın hayal kırıklıkları ile yeterince karşılaşmaması yatmaktadır (Kırkpınar, 2009). Bu şekilde anne ve babası tarafından yeterince empati yapılmayan duygusal ihtiyaçları yeterince karşılanmayan çocuk zayıf kendilik özelliklerine sahip olmakta ve büyüklenmecilik, mükemmeliyetçi görünümün arkasına saklanarak narsisistik kişilik bozukluğuna sahip olmaktadır.

Yakın zamanda geliştirilen şema odaklı bilişsel psikoloji kuramında kişilik bozuklukları çocukluğun ilk yıllarındaki biyolojik, psikososyal etkilerle oluşan şemalarla açıklanmaktadır. Şımartan ebeveyn (genellikle anne); dışlayan, ortalıkta olmayan, uzak, eleştirel veya kötüye kullanan ebeveyn (genellikle baba); "yetenekli çocuk" olarak kabul görme veya akranlar tarafından dışlanma, anne babanın kendi statü ve onaylanma arayışlarını çocuğa aktarması, beklentisini çok yüksek tutması, çocuğunu idealize etmesi, annenin idare ve kontrol edici olması ve bazen çocuğu kocasının yerine koyması, çocuk tarafından içten ve verici şeklinde algılanmaması, çocuğun duygularına ve ihtiyaçlarına empati eksikliği olması; fiziksel şefkatin eksik olması gibi sebepler çocuğun kendisini, geleceğini ve çevreyi algılamasını biçimlendiren birtakım kognitif şemaların gelişmesine neden olur (Kırkpınar, 2009). Çocuk bu şemalardan kusurluluk, yetersizlik hissine, duygusal yoksunluk, boşluk ve empati eksikliğine sahip olursa kişide kukuculuk şeması oluşarak narsisistik kişilik bozukluğunu meydana getirmektedir.

Kohut narsisistik kişilik bozukluğu kavramına önemli katkılar sağlamış olan bir bilim insanıdır. 1977 yılında narsisistik kişilik bozukluğu gelişiminin "büyüklenmeci kendilik" ve "sağlıklı idealleştirilmiş ebeveyn imagosu" hatlarında takılmış oldukları teorisini sunmuştur. Narsistik Kişilik Bozukluğu (NKB) tanısı alan bireylerle (deney grubu) bu tanıyı almayan bireyler (kontrol grubu) arasında yapılan çalışmada anlamlı derecede fark bulunmuştur (Karaaziz ve Atak, 2013). Kontrol grubunun "sağlıklı büyüklenmeci kendilik" ve "sağlıklı idealleştirilmiş ebeveyn imagosu" ile deney grubunun puanları arasında anlamlı derecede fark bulunmuştur (Anlı ve Bahadır, 2007). Ancak, deney grubunun "büyüklenmeci kendilik" ve "idealleştirilmiş ebeveyn imagosu" arasında anlamlı derecede fark bulunmamıştır. Bu da Kohut'un kuramını destekleyen nitelikte bir sonuç oluşturmuştur (Karaaziz ve Atak, 2013).

Kernberg'in (2012) değindiği habis narsisizm küstah, bencil, sınırlanmayı sevmeyen, kendini her konuda haklı gören ve kendinde her şeyi yapmaya hak gören, farkında olmadığı bir uyaran açlığı içerisinde doyuma ulaşmayı hedefleyen büyüklenmeci narsisizm olarak tanımlanmıştır (Karaaziz ve Atak, 2013).

Erten (2004) "Narsistik Kişilerde Cinsellik" konulu çalışmasında ise narsisizmi kapalı narsisizm olarak ele almış ve utangaç, çekimser, kendine yönelik yetersizlik duyguları yaşantılayan ve uyarana karşı doyuma ulaşma konusunda büyük tahammülsüzlükleri olan narsistik yapı şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir tanımlamayla bu yapı açık ve kapalı narsisizm olarak ele alınabilir. Açık narsisizm; küstah, bencil, sınırlanmayı sevmeyen ve büyüklenmeci fantezileri içerisinde eş duyumu minimal düzeyde olan kişilik yapılanması olarak tanımlanabilir. Kapalı narsistik yapıdaki kişiler ise; kendilerine yönelik aşağılık duygularıyla baş etmeye çalışan ve başkalarından gelecek olan eleştiri ve yorumlara karşı aşırı bir içselleştirme durumunda olan yapılanmadır (Rose, 2002).

Masterson (2006) ise narsistik kişilik bozukluğunun temel kliniksel özelliklerinin büyüklenmecilik, kendine aşırı bağlılık, takdir ve onay elde etmek için ötekinin peşinde koşulmasına rağmen başkalarına yönelik ilgisizlik ve empati yoksunluğu olduğunu ifade eder. Narsistik kişilik bozukluğu gösteren bir hasta, tüm yaptıklarında mükemmellik aramak, zenginlik, güç ve güzellik elde etmeye çalışmak ve onun büyüklenmeciliğini anlayarak ona hayran olacak başkalarını bulmak için sonsuz bir motivasyona sahip gibidir. Bu savunmacı görünüş altında bir boşluk hissi durumu ve yoğun kıskançlığın tasallut ettiği bir öfke vardır. Narsistik kişinin özellikle diğer insanlarla bağları çok zayıftır ve sevme kapasitesini yitirmiş olmanın boşluğunu yaşar. Bu tür benlik şişmesi, yok olma tehlikesinin süregeldiği koşullarda yaşayabilmek için gerekli oranda kendilerini savunma mekanizmaları ile koruması gerekir (Güngör, Ekşi ve Arıcak, 2012).

5. EĞİTİM VE NARSİSTİK KİŞİLİK

Eğitim, kişinin zihni, bedeni, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışının en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda geliştirilmesi, ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların genelini kapsamaktadır (Akyüz, 2012). Ayrıca eğitim, bireye akademik bir gelişimin yanında kişilik oluşumuna istendik katkılar sağlamaktadır. Planlı eğitim faaliyetleriyle yürütülerek bireye kazandırılan eğitim içeriği bireyin kimlik kazanımı, yaşadığı toplumla özdeşleşmesi, değerlerin aktarımı ve sosyal rollerin bireye kazandırılması gibi açıkça görünen veya tespit edilmesi güç olan bazı örtük kazanımların gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu durumda ise bireye değerlerin aktarılması konusu eğitsel bir durum haline gelmektedir. Bilindiği üzere değerler toplumları özelleştiren bir araç olmakla birlikte toplumların devamını sağlayan en önemli unsurdur. Başka bir ifadeyle değerler, kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütlerdir (Fitcher, 1990). Toplumun her kademesinde etkin rol oynayan

değerlerin bireye aktarımı, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bu aktarım sayesinde birey topluma uyum sağlamakta, topluma faydalı hale gelmektedir. Toplumun değerlerini benimsememiş bireyler o toplum için sorun olmaktadır. Toplumsallaşma olgusu, değerler yardımıyla hızlanmaktadır (Bolat, 2011). Toplumsallaşma olgusunun hızlandırıcı unsur ise eğitim faaliyetleridir. Bu eğitsel faaliyetler daha özel anlamda karakter ve değerler eğitimi olarak adlandırılırlar. Karakter ya da değerler eğitimi, öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekler, makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi demektir (Ryan, Bohlin, 1999 Akt. Şahin, 2010).

Eğitim sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlarken sağlıklı ailelerin ve bu sağlıklı ailelerden oluşan güçlü toplumların oluşturulmasını uzak hedeflerinde barındırmaktadır. Bu uzak hedefin gerçekleşmesindeki ilk hedef sağlam kişilik özelliklerine sahip bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Ancak eğitim her yaşta ve değişik sağlık özelliklerine sahip bireylere ulaştırılması gerekmektedir. Bu bireylerden önemli bir grubu narsistik kişilik özelliklerine sahip bireyler oluşturmaktadır. Eğitim faaliyetlerinin planlanmasında bu bireylerin özelliklerinin bilinmesi ve doğru tanımlanması gerekmektedir. Literatürde yaygın olarak kullanılan NPI-40 ölçeğine göre ve Narsistik Kişilik Envanteri'ne göre bu bireylerin özellikleri Tablo 1'deki gibi sıralanmaktadır (Kartopu, 2013; Kanten, 2014; Özel, 2014).

Tablo 1. Narsistik Kişilik Özellikleri

Liderlik/Otorite:	Bireyin çevresindeki insanları etkileyecek olağanüstü özelliği olduğuna inanmasıdır
Teşhircilik/Kendini Beğenme	Narsistik kişiliğin bu boyutu bireyin kendisinin özel olduğunu düşünmesini ve çevresindekiler tarafından beğenilme isteğini ifade etmektedir.
Üstünlük/Kibir	Bireyin çevresindekilerden daha yetenekli ve başarılı olduğuna inanmasını ifade etmektedir.
Sömürücülük/Eşsizlik	Narsistik kişiliğin bu boyutu bireylerin çevresindeki insanları kendi çıkarları için kullandığını, istediklerini elde edene kadar tatmin olmadığını göstermektedir.
Onaylanma ve Kabul Görme	Benlik saygıları dışarıdan gelecek ilgi, beğeni ve onayla beslendiğinden dolayı sürekli övgü beklerler
Tümgüçlülük	Kendilerini "çok özel", olağandışı hakları ve ayrıcalıkları olan; diğerlerini ise, her konuda kendilerinden aşağı olduğunu kabul eden bir değer yargıları vardır

Tablo 1'de verilen kişilik özellikleri yanında Amerikan Psikiyatri Birliği'nin DSM-IV tanı ölçütlerine göre narsistik kişilik bozukluğu denebilmesi için aşağıda verilen kişilik özelliklerin en az beşinin bulunması gerekmektedir (Kırkpınar, 2009).

1. Kendisinin çok önemli olduğu duygusunu taşır,
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da kusursuz aşk üzerine kafa yorar,
3. Kendilerinin özel-biricik biri birey olduğuna ve sadece özel ya da toplumsal durumu üstün kişilerce (ya da kurumlar) anlaşılabilmesine, sadece onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır,
4. Çok beğenilmek ister,
5. Hak kazandığı duygusu vardır,
6. Kişilerarası ilişkileri kendi çıkarı için kullanırlar,
7. Empati yapamazlar bu nedenle başkalarının duygularını ve ihtiyaçlarını fark etme isteksizlikleri vardır,
8. Kıskanma ve kıskançlık duygularını yaşarlar. Çoğu zaman başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır,
9. Toplumda içinde kibirli, kendini beğenmiş davranış ya da tutumlar sergiler.

Bu özelliklere sahip bireylerin bu özellikleri eğitim sürecinde ve eğitim ortamında pekiştirilmemelidir. Aksi durumda eğitim bireyin olumsuz kişilik özelliklerine istenen yapıya çevirmeyi başaramaz. Zaten eğitim üzerinde çok hassasça durulması gereken bir konudur. Davranışların iyiye ve güzele dönüştürülmesi eğitim sayesinde gerçekleşebilir (Çellek, 2004).

Benmerkezci bireylerin eğitim sistemi çıktıları haline gelmesine neden olur. Tüketim kültürünün bu hedonizmi; sürekli olarak zevk peşinde koşma, hayranlık ve ilgi toplanmasına yardımcı olacak hayat tarzlarının yeşertilmesine, narsistik kişilik tiplerinin geliştirilmesine ortam hazırlarken eğitim anlayışımızın bu olumsuzlukları desteklemesi daha yıkıcı bir durumu ortaya çıkarmaktadır (Kırkpınar, 2009).

Atay'a göre (2009) narsisizm öğrencinin sınıf ve çalışma grubu içindeki performansı üzerinde de etkili olabilmektedir. Ayrıca narsisizmin birçok özelliği narsistlerin iyi bir takım oyuncusu olamayacağını söylemektedir. Bu kişilik özelliğine sahip olan bireyler empati kurma becerisinden yoksundurlar. Başkalarının varlığı kendilerini geliştirmek için kullanımı anlamına gelmektedir. Ancak narsistik kişilikli bireyler, kendilerini diğerlerinden üstün gördükleri için kişisel etkileşimlerde grup ve sınıf içinde baskındırlar. Bu bireyler takım çalışmalarında, takımın başarılarına olan bireysel katkılarının fark edilmesi zor olabileceğinden yeteneklerinin altında bir performans sergileyebilmektedirler (Atay, 2009). Bu noktada eğitimcilerin bu bireylerin kişilik özelliklerini iyi tanımlaması, sınıf ortamını ve eğitsel faaliyetleri uygun biçimde düzenlemesi gerekmektedir. Bu bağlamda Aydın (2013) sınıf yönetimi, bireyin içinde bulunduğu

toplumun değer ve dizgelerine uygun bir bireyselleşmeyi ve toplumsallaşmayı tanımlarken bireyin kişilik özelliklerinin bilinmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kartopu (2013) normal düzeyde bir narsisizm; bir insanın hayatta kalması, çalışması ve sağlam bir kimliği devam ettirmesi için zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. Ancak narsisizm bireyde bir takım engellere uğradığında zayıflamış veya şişmiş bir özbenlik sevgisine yol açabilir. İnsanların özbenlik sevgisi abartıldığında sergiledikleri tekrarlı düşünce, davranış ve duygu örüntüleri, hepsi bir arada "narsistik kişilik" vücut bulur (Kartopu, 2013). Bu durumun eğitim ortamında pekiştirilmesi bencil bireylerin yoğun olarak bir araya geldiği bir toplum oluşmasına neden olabilir. Bu kişilik özelliğine sahip bireylerin eğitim alarak çalışmaya hayatına katıldıkları sosyal ya da resmi kurum ve örgütlerde bazı sorunlar görülebilir. Bu bağlamda, narsistik kişilik özelliğine sahip olan bireylerin olumlu veya olumsuz tutum ve davranışlar sergileyebilecekleri ve görev yaptıkları örgütün koşullarından etkilenecek, tutum ve davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde değiştirebilecekleri ifade edilebilir (Kanten, 2014). Bununla birlikte iş ortamında sağlıklı narsizme sahip bireyler, takımlar için itici güç olabilmekte başarı için daha çok çaba gösterebilmektedirler (Whitbourne, 2012).

Narsistik kişilik özelliklerine sahip bireyler, demografik özelliklerden biri olan yaş oranları fark etmeksizin saldırgan ve karşısındaki birey ya da bireyleri aşağılama yolunu seçmekten çekinmeyen davranışlar sergilemektedir. Bu davranışların eğitim ortamlarında engellenmesi zor olmakla birlikte yapılan bazı araştırmalarda katılımcılara ait demografik özelliklerden "eğitim durumu" da narsistik kişilik yapısıyla anlamlı derecede fark göstermemektedir. Ancak lisansüstü eğitime sahip bireylerin lisans mezunu bireylere göre daha az narsistik özellik gösterdiği tespit edilmiştir (Atay, 2009; Karaaziz ve Atak, 2013).

Bireydeki aşırı narsisizm, örgütlerin diğer örgütlere bir hükümdar gibi davranmasına neden olmaktadır (Yurdakul ve Bostancı, 2016). Sınıf ortamında aşırı narsizm özellikleri gösteren bireylerde eğitim ortamını olumsuz etkileyecek durumlar yaratabilir. Empati kuramama, otorite kurma ve sürekli beğeni beklentisi gerçekleşmeyen bireyler akranları ve eğitimcilerle sıkıntılar yaşatabilir. Bunları göremediklerinde ya da eleştirildiklerinde aşırı alınganlık gösterip öfke, kızgınlık ve değersizleştirme duygusuyla sözlü saldırganlık, küçük düşürme, yok sayma ve hakaret gibi saldırganlık davranışları gösterirler (Özel, 2014). Bu durumda atılması gereken adımları öğretmenler iyi seçmelidir. Gerektiğinde uzman yardımı alınmalıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma narsisizm, narsistik kişilik özellikleri, bu özelliklerin tanımlanması, yapılan ilgili araştırmalar ve eğitim faaliyetlerinin narsistik kişilik özellikleri gösteren kişilere etkisini tanımlamak için yapılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında narsistik kişilik özelliklerinin genellikle olumsuz olmakla birlikte bazı örgütlerde olumlu özellikler gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Narsisizm psikoloji alanında normal ve patolojik narsisizm olmak üzere iki düzeyde ele alındığı sonucuna varılmıştır. Bu kişilik özelliklerinin tespitinde bilimsel objektif/projektif testlerle araçlarının kullanıldığı görülmektedir.

Narsisizm ve narsistik kişilik bozukluğu, yazında ilk kez psikiyatri ve klinik psikoloji bilim dalları tarafından tanımlanmış olmasına rağmen, günümüzde örgütsel davranış ve yönetim alanları ile eğitim bilimlerinin araştırma konuları arasına girmiştir. Bu nedenle son yıllarda günlük hayatımızda narsisizm kavramını daha çok duymaktayız. Ayrıca bu kavram üzerine yapılan pek çok kuramsal araştırma göze çarpmaktadır.

Ruhsal ve fiziksel bakımdan sağlıklı olmayan anne ve babaya sahip olan bireyler çocukluk döneminde ihmal edilme, gerekli bakımdan yoksun kalma, reddedilme, hoşnutsuzluk ve takdir görmeme nedeniyle olumsuz kişilik özellikleri geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle ebeveyn davranışlarının kişilik gelişimindeki bu etkisi göz önünde bulundurularak ebeveynlerin daha dikkatli davranması gerekmektedir.

Narsistik kişiliğin, 21.yüzyıldaki değişimlerin ve gelişmelerin insan yaşamının tüm süreçlerine yansması sebebiyle bir kişilik bozukluğundan ziyade sıklıkla karşılaşılan bireysel bir özellik haline geldiği görülmektedir (Kanten, 2014). Bu nedenle bu özelliğe sahip bireylerin doğru ve zamanında tanımlanması gerekmektedir. Eğitsel rehberlik ve danışma hizmetlerinin bu konuda verimli işletilmesi gerekmektedir.

Narsistik kişilik özellikleri eğitsel faaliyetler ve eğitim programları hedefleriyle pekiştirilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle eğitim müfredatlarının narsisizm açısından gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Literatürde narsistik kişilik özelliğine sahip bireylerin empati kurmakta zorlandığı ve iletişim becerilerinin zayıf olduğu dile getirilmektedir. Bu nedenle eğitim-öğretim faaliyetlerinde bu tür kişiliğe sahip bireylerin sosyal ilişkilerini ve iletişim becerilerini geliştirecek kazanımlara ağırlık verilmesi fayda sağlayabilir. Öğrencilerin etkileşimli sınıf ortamlarında dil becerilerini geliştirebilecekleri öğrenme yaşantılarına ağırlık verilmelidir.

Bencil kişilik özellikleri yansıtan narsistik kişilik özelliğine sahip bireylerin sosyal sorumluluk projelerine katılmaya teşvik edilerek paylaşım yapabilme ve kendi dışında bireylerin de varlığını anlamlandırmaları sağlanmalıdır.

Değerler eğitimi çalışmalarının aktif ve nitelikli bir biçimde sürdürülmesi öğrencilerin toplumun değerlerini sahip olmasına ve toplumsallaşmasına yardımcı olmaktadır. Narsistik kişilik özelliği göstere bireylerin toplumsal ve örgüt uyumsuzluğu bilindiğine göre bunun aşılmasında nitelikli bir değerler eğitimi faaliyetleri bu bireylerin toplumsallaşmasına yardımcı olabilir. Ayrıca ortak yaşam ve birlikteliğin paylaşımı adına grup çalışması, proje ödevleri ve sosyal etkinlikler yaptırılmalı ve öğrencilerin bu tür etkinliklere katılımı sağlanmalıdır.

Narsistik kişilik özelliğine sahip bireylerin olumsuz özellikleri örgütlerin çalışma yapısını etkilediği görülmekle birlikte olumlu tutum ve davranışların örgütlerin başarısı üzerinde önem taşıdığı farklı sektörlerde narsistik kişilik özelliğine sahip işgörenler üzerinde örgüt ikliminin rolü üzerindeki etkisi verimli biçimde kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya (2012). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- AKHTAR, Salman (1989). *Narcissistic personality disorder. Descriptive features and differential diagnosis*. *Psychiatr Clin North Am* 12.
- ANLI, İrem ve BAHADIR, Güler (2007). Kendilik psikolojisine göre narsistik ve sınır kişilik bozukluğu. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, (27), 1-12.
- ASLITÜRK, Ersin (2008). Hepimiz çaresiz miyiz? Kaygı, inkâr ve narsistik temizlik ekseninde milliyetçilik ve dincilik. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, 1: 1-14.
- ATAY, Salim (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçeye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 181-196.
- AYDIN, Ayhan (2013). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BOLAT, Yavuz (2011). Gazi Üniversitesi meslek yüksek okulu öğrencilerinin sosyal değerlere bakışları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı.
- CİHANGİROĞLU, N. (2012). Narsistik kişilik ile kurumsal bağlılık arasında bir ilişki var mıdır? *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 11(2), 119-126
- ÇELLEK, Tülay (2004). Eğitimin farklılığında yaşamak. *PİVOLKA Dergisi*, 3(11), 14-20.
- DOĞANER, İnci (1996). Narsistik kişilik bozukluğu: Tarihçe, tanı ve ayırıcı tanı. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1 (3), 341-352.
- EĞRİLMEZ, A. (1996). *Freud ve Narsisizm*. Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, 1 (3), 353-360.
- ERTEN, Yavuz (2004). Narsistik Bozukluklar ve Cinsellik, Cinsellik ve Cinsel Tedaviler V. Ulusal Kongresi – Cinsellik Eğitim ve Araştırma Derneği Kongresi, İstanbul.
- EKŞİ, Füsün (2012). Narsistik kişilik özelliklerinin internet bağımlılığı ve siber zorbalığı yordama düzeyinin yol analizi ile incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*; 12(3), 1683-1706.
- ESTİN, Colette. & LAPORTE Helene (2007). *Yunan ve Roma mitolojisi*. (M. Eran, çev.). (24. Baskı). Ankara, TÜBİTAK.
- FREUD, Sigmund (1914). Narsisizm üzerine ve Scherber vakası. (M. Atakay, çev.). (1.Baskı). Metis Yayınları, İstanbul, 2006.
- GEÇTAN, E.ğnin (2010). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar* (19. basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- GÜNGÖR, İbrahim H., EKŞİ, Halil ve ARICAK, Osman T. (2012). “ Genç yetişkinlerde değer tercihlerinin narsistik kişilik özellikleri yordaması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1271-1290.
- KANTEN, Pelin (2014). Narsistik kişilik özelliğinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkisinde örgüt ikliminin düzenleyici rolü. *YÖNETİM: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 76, 1-24.
- KARAAZİZ, Meryem ve ATAK, Erdem. İ. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne*, 1 (2), s.44-59.
- KARTOPU, Saffet (2013). Narsisizmin dindarlık eğilimleriyle ilişkisi: Gümüşhane üniversitesi örneği. *International Journal of Social Science*, 6 (6), 625-645.
- KERNBERG, Otto (2012). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atalay, çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- KIRIKPINAR, İsmet (2009). *Narsist kişi - Narsisizmin kültürü*. <http://turkyurdu.com.tr/2427/narsist-kisi-narsisizmin-kulturu.html> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 15.03.2016)
- KIZILTAN, Hakan (2011). Narsisizm ya da ruhsallığın ontolojisi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (56), 55-83.
- KOHUT, Heinz (1971). *Kendiliğin Çözülmesi*. (Çev. C. Atbaşoğlu, B. Büyükkal, C. İşcan). İstanbul: Metis Yayınları
- KOHUT, Heinz (1977). *Kendiliğin Yeniden Yapılanması*. (O. Cebeci, çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- KÖROĞLU, Ertuğrul (1994). *DSM-IV: Tam Ölçütleri Başvuru Kitabı*, (E. Köroğlu, çev.) Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington D.C.
- KÖROĞLU, Ertuğrul ve BAYRAKTAR, Sinan (2007). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB Yayınları.
- KÖROĞLU, Cemile Z., (2012). *Tüketim kültürü ve din*. Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- LASCH, Christopher, (2006). *Narsisizm kültürü*. (Çev. S. Öztürk ve H. Yolsal). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MASTERSON, James, F. (2006). *Narsistik ve Borderline kişilik bozuklukları* (çev. B. Açı). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- MEHMEDOĞLU, A. Ulvi (2006). *Gençlik, değerler ve din. Küreselleşme, ahlak ve değerler*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- OZAN, Erol, KIRKPINAR, İsmet, AYDIN, Nazan, FİDAN, Tülin ve ORAL, Meltem (2008). Narsistik Kişilik Bozukluğu Gelişim Süreçleri ve Yaşamı. *RCHP* (2), 1-2.
- ÖZÇETİN, Adnan, MARAŞ, Abdullah, ATAÖĞLU, Ahmet ve İÇMELİ, Cemalettin (2008). Deprem Sonucu Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu İle Kişilik Bozuklukları Arasında İlişki. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*.
- ÖZEL, İsa (2014). Dindarlarda narsizm: yüksek din eğitimi alan öğrenciler üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 310-327.
- RAPIER, Mary L. (2005). “An interview Study of Narcissistic Executives: Piercing The Corporate Veil of Narcissism In The Workplace”. *Unpublished Doctoral Dissertation*. Saybrook Graduate School and Research Center.
- ROSE, P. (2002). The Happy and Unhappy Faces of Narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33(3), 379-391.
- ROZENBLATT, Shahal (2002). In Defence of Self: The relationship of Self- Esteem and Narcissim to Aggressive Behavior Long Island University, Psychology. *Unpublished Doctoral Dissertation*. USA.
- SAYAR, Kemal (2003). Benlik; o yakın soru, o uzak ülke. *Bilge Adam*, (1), 11,17.
- ŞAHİN, H. Kılıç (2010). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Kazandırılmasına İlişkin Görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi. Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- TİMUROĞLU, Kürşat ve İŞCAN, Ö. Faruk (2008). İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (2), 239-264.
- TÜRKÇAPAR M., Hakan, ÖRSEL Sibel, UÇURLU Mustafa, SARGIN, Emre, TURHAN, Musa ve AKKOYUNLU, Serkan (2007). Kişilik inanç ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, (10), 177-191.
- TÜRKİYE AKADEMİSYENLER PLATFORMU (2013). Eğitime kimlik derslere bilimsel muhteva ve derinlik. (Rapor:2). www.akademikplatform.net adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 10.01.2016).
- YURDAKUL, Ahmet ve BOSTANCI, Aynur B. (2016). Öğretmenlerin okulların örgütsel narsizm düzeylerine yönelik görüşleri ile öz yeterlilik algıları arasındaki ilişki. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1),109-125.
- WHITBOURNE, S.K. (2012). *The healthy side of narcissism*. [https://www.psychologytoday.com /blog/fulfillment-any-age/201201/the-healthy-side-narcissism](https://www.psychologytoday.com/blog/fulfillment-any-age/201201/the-healthy-side-narcissism) adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 15.04.2016).